

expediency of the new approaches while training the teachers in Azerbaijan and their advantage in comparison with traditional methods.

Keywords: school; information communication technologies; information culture; pupils; educational projects; web site; Internet; learning.

УДК 371.134:004

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З ІСТОРІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

О. О. Черняк,

*аспірант відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

У статті проаналізовано теорію та практику створення й використання електронного навчального посібника з історії у загальноосвітніх навчальних закладах, висвітлено підходи до класифікації електронних навчальних посібників, обґрунтовано доцільність їх використання в системі сучасної шкільної освіти, розкрито навчально-методичні вимоги до електронних підручників, призначених для школярів. Окреслено перспективи подальшого вдосконалення та розвитку електронних навчальних посібників з історії.

Ключові слова: наочний посібник; навчальний посібник; електронний підручник; навчальний процес; розробка підручників; електронний підручник з історії.

Постановка проблеми. Наука і техніка стрімко вриваються у побут кожної людини. Нові технології приходять на зміну застарілим і шкільна освіта не може собі дозволити залишитися на узбіччі цього процесу. Вона, як невід’ємна частина суспільної організації, також переживає добу перетворень та докорінного реформування, вимагає впровадження нових підходів до навчання підростаючого покоління. Новітні технічні засоби навчання та грамотне їх використання на уроках надають учителю широкі можливості. Завдання полягає саме в тому, щоб гармонійно інтегрувати інноваційні технології в сучасну систему освіти.

Як і раніше залишається незмінною триєдина мета шкільної освіти – освітня, розвивальна, виховна. Однак на сучасному етапі ці складові набувають нового змісту, нових концептуальних за-

сад. “Сьогодні учні все частіше виявляють свою компетентність не тільки під час опитування або закріплення засвоєного, а безпосередньо у процесі аналітичної роботи над новим матеріалом, що вимагає широкого впровадження у шкільну практику різних моделей активного навчання від проблемного викладу навчального матеріалу вчителем і розв’язання проблемних завдань до самостійної пошуково-дослідницької роботи учнів” [13]. Сучасна шкільна освіта, орієнтуючись на учня, прагне, насамперед, побудови особистісного світу знань, адже саме він приведе молоду людину в майбутньому до творчої самореалізації в суспільстві.

Зазначимо, що знання історії не є простим засвоєнням інформації, а виступає засобом для набуття необхідної компетентності, містком для продовження навчання та поштовхом до самоосвіти. Тому погодимось з Л. В. Задорожною, що “мета історії як навчального предмету полягає передусім у формуванні історичних знань та розвитку історичного мислення учнів; виробленні у них навичок самоосвіти прагнення й уміння орієнтуватися в інтелектуальному полі суспільства; вихованні учнів як свідомих та активних громадян. Школярі мають розуміти природу і сутність наукових історичних знань, критично сприймати інтерпретації історичного процесу, бути здатними дати його власне бачення та аргументоване тлумачення” [8, с. 3–4]. Як відомо, історичні знання формуються передусім завдяки інформації, донести яку до школярів набагато простіше, яскравіше й ефективніше допоможуть електронні наочні посібники. Існує думка, що мислення та світосприйняття сучасної молоді людини значно відрізняється від того, яке було в недалекому минулому. Опираючись на дослідження, узагальнені І. І. Красковською, звернемо увагу на те, що у навчанні “найменших результатів можна досягти за умови пасивного навчання (лекції – 5%, читання – 10%), а найбільших за умови інтерактивного (дискусійні групи – 75%, навчання інших і засвоєння отриманих знань відразу ж після засвоєння – 90%). Досягнення середнього рівня в процесі засвоєння відео-аудіо матеріалів – 20%, демонстрація 30%” [10, с. 5].

Отже, завдання побудови навчального процесу на уроках історії, згідно з принципами багатопланового, систематизованого, цілеспрямованого підходу до справи, вимагає нових рішень. Часто технічна та комп’ютерна грамотність учнів випереджає означену грамотність вчителя. Для того, щоб не відставати від прогресу та бути цікавим молодому поколінню, вчитель повинен використовувати нові методи роботи. Одним з таких рішень є використання електронних наочних посібників. Донесення, засвоєння та закрі-

плення навчального матеріалу у формі електронного наочного посібника відкриває нові горизонти для вчителя. Об'єктивні потреби розвитку історичної освіти в Україні, практичного застосування вчителями історії електронних носіїв інформації і забезпеченість відповідними якісними матеріалами для роботи, аналіз наявних розрізнених доробок потребують дослідження та подальшого узагальнення з метою практичного застосування на уроках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема створення та використання електронних навчальних посібників і електронних підручників у цілому привертає увагу багатьох дослідників. Зокрема, В. П. Вембер приділив значну увагу методичним вимогам, ролі та місцю електронного підручника в навчальному процесі. Л. Є. Коваль, М. Ю. Кадемія, О. В. Шестоपालюк, П. Б. Полянський, В. М. Мадзігон, Р. С. Гуревич, Є. І. Машбиць, О. Г. Єсіна, Л. М. Лінгур та інші дослідники розглядають як позитивні, так і негативні наслідки застосування електронних навчальних посібників, роблять оцінку педагогічного потенціалу електронного посібника порівняно з паперовим підручником. Ю. Г. Запорожченко та В. А. Вуль звертають увагу на переваги використання електронних навчальних посібників. І. І. Красковська досліджує актуальність проблеми інтерактивного навчання та новітні освітні технології. Л. В. Калачова чітко означає функції електронних підручників, вимоги до їх створення, дає рекомендації педагогам, які мають намір самостійно виготовити такий посібник. Досвід білоруських дослідників щодо використання електронних наочних посібників узагальнюють І. Л. Шевлякова-Борзенко та І. Н. Васильєва. У доробку вчителя-практика В. О. Дрібниці багато окремих електронних уроків історії [6] та спроби аналізу використання електронних навчальних посібників на уроках історії [5]. Однак проблема електронного навчального посібника саме з історії залишається в цілому недослідженою.

Формування цілей статті і постановка завдань. Основною метою статті є аналіз теорії та практики написання і використання електронних навчальних посібників при вивченні курсів історії в загальноосвітніх школах, вивчення досвіду їх використання та перспектив на майбутнє. Основним завданням статті є донесення до історико-педагогічного загалу переваг використання електронних навчальних посібників та необхідності творчої співпраці технічно освічених спеціалістів, дослідників та практичних викладачів історії при створенні електронних навчальних посібників.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши сучасні дослідження з питання розробки електронних наочних посібників та

використання їх для навчання учнів, приходимо до висновку, що часто під цим поняттям розуміють звичайний, виданий у паперовому вигляді, підручник з того чи іншого предмета, який зберігається в електронному форматі. Це зазвичай PDF-формат, який у формі картинок відображає сторінки підручника. А. В. Литвин у статті “Електронні навчальні посібники і підручники для птнз” називає електронні підручники “компактними навчальними виданнями в електронному вигляді”. При цьому вчений електронне навчальне видання розглядає як програмний педагогічний засіб отримання знань, до складу якого входять два компоненти: електронна та друкowana книга. На його думку, “електронна книга є автоматизованим варіантом друкованого видання, який передбачає збереження структури книги і надає додаткові можливості, які реалізуються через гіпертекст і мультимедіа” [12].

Однак аж так спрощувати поняття електронного навчального посібника не можна. У нашому розумінні електронний навчальний посібник, і тут ми погоджуємося з низкою авторів, зокрема Л. В. Калачовою, – це повноцінний спосіб донесення навчального матеріалу до учнів з урахуванням методичних рекомендацій, особливостей світосприйняття та психологічних особливостей дитини, у якому застосовуються елементи кіно і відеозйомок, елементи презентацій та звукового оформлення. “Електронний підручник – це основний електронний засіб навчання, що містить систематизований матеріал із відповідної науково-практичної галузі знань, забезпечує творче й активне оволодіння студентами знаннями, вміннями і навичками в цій галузі, безперервність і повноту дидактичного циклу процесу навчання за допомогою використання сукупності графічної, текстової, цифрової, мовної, музичної, відео-, фото- та іншої інформації” [9]. Використання таких посібників має надзвичайно великі перспективи, оскільки дає змогу урізноманітнювати форми уроків, роблячи їх цікавими для учнів. Викладення матеріалу в такій формі значно покращує його сприйняття та запам’ятовування учнями, вносить різноманітність та яскравість у процес навчання, покращує ефективність навчального процесу. Електронний наочний посібник має значний освітній потенціал у процесі вивчення історії. Під час вивчення окремих тем з історії стародавнього світу та середніх віків він є просто необхідним, оскільки яскравість сприйняття художніх образів за допомогою навчального фільму на електронному носії підвищує ефективність навчання.

Разом з тим аналіз сучасної практики викладання історії в школі свідчить про те, що в умовах традиційного викладання істо-

рії освітній потенціал курсів історії стародавнього світу та середніх віків використовується не повністю, оскільки не кожен вчитель має змогу виготовити особисто електронний навчальний посібник. Причини для цього різні: недостатня технічна забезпеченість навчальних закладів, недостатня комп'ютерна грамотність вчителя та неналежне володіння практичними навичками створення електронних наочних посібників. Тут важко не погодитися з В. П. Вембер, що “важливою умовою використання педагогічних програмних засобів в навчальному процесі є готовність вчителів до роботи з електронними ресурсами” [3]. Однак розвиток науки і техніки йде вперед, і історична освіта не може знаходитися на узбіччі. Як відомо нам ще з курсу методики викладання історії, застосування технічних засобів навчання дає можливість активізувати увагу учнів, підвищити їхній інтерес до історичної інформації, створити умови для розвитку як чуттєвої, так і розумової сфери особистості, забезпечити образність у пізнанні історії, економію часу. Яскравість та емоційність вражень, створюваних за допомогою аудіовізуальних засобів, стимулює мислення, творчу уяву, інтереси школярів. Особлива виразність аудіовізуальної інформації відкриває широкі можливості для виховного впливу на учнів [14, с. 193–199]. У контексті сучасних вимог до навчання історії, ми розглядаємо формування в учнів емоційно-оцінних суджень, значну роль у якому належить зіграти електронному наочному посібнику.

О. Пометун стверджує, що застосування ТЗН, окрім того, обумовлене інтенсифікацією сучасного процесу вивчення історії: значно зростає обсяг історичної інформації при скороченні годин на її засвоєння. Використання ТЗН дає змогу представити учням навчальний історичний матеріал у найбільш компактному і зручному для сприйняття, економному за часом вигляді [14, с. 193]. На сьогоднішній день серед технічних засобів навчання основну роль відіграє персональний комп'ютер і пов'язана з ним периферія. У такому разі на допомогу вчителю будь-якого рівня технічної підготовки покликаний прийти готовий електронний посібник, який внесе нове в методи наочного навчання. Електронний наочний посібник, заохочуючи пізнавальний інтерес учнів, керуючись іншими типами сприйняття, стимулює види уяви, працює з іншими типами пам'яті школярів. Для засвоєння динамічних фактів завжди застосовувався прийом оповідання, яке може бути образним, або сюжетним. Уявімо, наскільки більш образним та сюжетним може бути оповідання із застосуванням сучасного

електронного посібника у формі фільму, кліпу, слайдів оригіналів картин або архітектурних пам'яток.

Накопичено дуже цінний досвід у створенні електронних наочних посібників вченими інших країн. Зокрема, вчені Республіки Білорусь, опираючись на світовий досвід та власні дослідження, розробили електронний підручник-навігатор. Принципи його побудови, наповнення та використання викладено та узагальнено І. Л. Шевляковою-Борзенко та І. Н. Васильєвою [16]. Сміливо можемо опиратися на їхні дослідження при створенні нових, прогресивних підручників з історії.

Аналіз окремих відеороків з історії, які викладені в загальному доступі в мережі Інтернет, свідчить про те, що вчителі-новатори потребують такого продукту, як електронний навчальний посібник, та іноді намагаються самостійно створити такі уроки. У результаті виходить матеріал різний за технічною якістю, на рівні володінь того чи іншого вчителя комп'ютерною технікою. Більшість уроків охоплюють період ХХ–ХХІ ст., оскільки достатньо фото та відеоматеріалів у загальному доступі в мережі. Багато розробок електронних підручників стосуються історії України, як найбільш дискусійного та затребуваного матеріалу. Так, "Історія України – відеокурс" та низку електронних версій друкованих підручників розміщено на сайті <http://history.vn.ua/>, що дає змогу скласти враження про глибину дослідження теми. Якщо ж говорити про період Стародавньої історії або Середньовіччя, то розробки таких уроків поодинокі, або їх зовсім немає.

Комп'ютеризація навчання, зокрема такої специфічної науки, як історія, потребує радикально іншого підходу до вирішення проблеми. Особливі форми подання матеріалу, такі як історичний відеофільм, аудіофрагмент, історичний документ, історичне моделювання тощо, вимагають більшої технічної грамотності, ніж просте застосування презентацій або демонстрування слайдів. Поряд із беззаперечними позитивними наслідками застосування електронних навчальних ресурсів, з метою уникнення подальших помилок, звернемося до негативних аспектів. Погодимося з О. Г. Єсіною та Л. М. Лінгур, які звертають увагу на низку недоліків, що можуть мати місце у процесі створення електронних навчальних посібників. Це, насамперед, подання матеріалу у вигляді тексту, що дублює друковані засоби. Сприйняття тексту з екрана менш зручне та ефективне, ніж читання книги. Зменшується час живого спілкування з учнем, що врешті може призвести до збіднення словникового запасу, скорочення практики соціальної взаємодії та спілкування [7].

Створення електронного навчального посібника – справжнього електронного підручника, який буде містити посилання на всевітні ресурси зберігання інформації, матиме можливість виконання завдань та тестів у онлайн-режимі, буде працювати з учнем як цікава ігрова програма, вимагатиме залучення не тільки вчителів-істориків, а й технічних фахівців, створення медійних матеріалів для яких є основним видом діяльності. Тоді ми доб'ємося того ефекту, коли, як зазначав П. Б. Полянський, “технологічна здатність електронних підручників відображати анімовані малюнки, мультимедійні кліпи і відтворювати аудіокнижки та MP3-файли невеликих обсягів значно підвищує дидактичний потенціал цього навчального ресурсу і дає змогу вчителю ефективно моделювати проблемні навчальні ситуації та диференційовано вибудовувати індивідуальні вектори навчальної діяльності учнів” [13, с. 17]. Тільки тоді можна буде, узагальнивши досвід вже створених інтерактивних уроків, проаналізувавши їх ефективність і результативність, створити такий продукт, який буде прийнятний для педагогів різного рівня технічної підготовленості та дозволить використовувати новітні технології на уроках історії в школі.

Висновки. Таким чином, приходимо до розуміння того, що електронні навчальні посібники є ефективним засобом навчання, який сприяє підвищенню рівня зацікавленості учнів предметом, їх якісну підготовку, розвиток творчого мислення, естетичного виховання. Аналіз забезпеченості електронними навчальними посібниками з історії свідчить про те, що наразі частка таких посібників є незначною, сучасні посібники містять низку недоліків, які потребують подальшого усунення. Створення яскравого, змістовного, функціонального, конкурентоспроможного електронного посібника з історії потребує співавторства фахівців: істориків, методистів, психологів і технічних спеціалістів.

Література

1. Бахматюк Я. ІКТ і мультимедійне забезпечення навчального процесу на уроках історії / Я. Бахматюк // Історія України. – 2011. – № 37. – С. 3–16.
2. Вембер В. П. Навчально-методичні вимоги до електронного підручника / В. П. Вембер // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць / [ред. рада. НПУ ім. М. П. Драгоманова]. – К., 2006. – № 4 (11). – С. 50–56. – (Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання).
3. Вембер В. П. Місце та роль електронного підручника в навчально-методичному комплекті для загальноосвітньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/texty/konf0902/vember.doc>

4. Десятов Д. Л. Використання відео джерел на уроках історії / Д. Л. Десятов // Історія та правознавство. – 2005. – № 14 (травень). – С. 6–8.
5. Дрібниця В. О. Електронний підручник – сучасний засіб навчання / В. О. Дрібниця // Історія України. – 2004. – № 14. – С. 11–13.
6. Дрібниця В. О. Авторське відео Дрібниці В. О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/channel/UCnQcPgeC-ldTMrc8alOTNhQ>
7. Єсіна О. Г. Електронний підручник, як засіб підвищення якості освіти [Електронний ресурс] / О. Г. Єсіна, Л. М. Лінгур. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/>
8. Задорожна Л. В. Методика використання історичних документів на уроках історії України в загальноосвітній школі : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. п. н. / Л. В. Задорожна. – К., 2005. – 27 с.
9. Калачова Л. В. Розробка та створення електронного підручника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=j4uUbOXM_00
10. Красковська І. І. Сучасні освітні технології навчання. Типи та види уроків, методи їх вибору / І. І. Красковська. – Чернігів : НМЦ ПТО в Чернігівській обл., 2010. – 40 с.
11. Ладиченко Т. В. Електронний педагогічний програмний засіб в історії – новий крок в оволодінні навчальним матеріалом / Т. В. Ладиченко // Історія в школах України. – 2005. – № 4. – С. 35–36.
12. Литвин А. В. Електронні навчальні посібники і підручники для птнз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_23/Elektronni_navchalni_posibnuku_i_pidrucnuku_dla_PTNZ.pdf
13. Полянський П. Б. Про переваги і вразливі місця електронних підручників / П. Б. Полянський // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол. ; голов. ред. В. М. Мадзігон]. – К., 2010. – Вип. № 1 (10). – С. 15–30.
14. Пометун О. І. Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К. : Генеза, 2006. – 328 с.
15. Програма МОН України “Історія України. Всесвітня історія, 5–12 кл.” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.vn.ua/school.html>
16. Шевлякова-Борзенко І. Л. Теоретико-методологические основы разработки электронного учебника-навигатора для школ Республики Беларусь / И. Л. Шевлякова-Борзенко, И. Н. Васильева // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол. ; голов. ред. О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2015. – Вип. 15. – Ч. 2. – С. 351–367.

References

1. Bakhmatiuk Ya. IKT i multymediine zabezpechennia navchalnoho protsesu na urokakh istorii / Ya. Bakhmatiuk // Istoriiia Ukrainy. – 2011. – No 37 – S. 3–16.
2. Vember V. P. Navchalno-metodychni vymohy do elektronnoho pidruchnyka / V. P. Vember // Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova : zb. nauk.

- prats / [red. rada. NPU im. M. P. Drahomanova]. – K., 2006. – No 4 (11). – S. 50–56. – (Serii 2. Komp'yuterno-orientovani systemy navchannia).
3. Vember V. P. Mistse ta rol elektronnoho pidruchnyka v navchalno-metodychnomu komplekti dlja zahalnoosvitnoi shkoly [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/texty/konf0902/vember.doc>
  4. Desiatov D. L. Vykorystannia videodzherel na urokakh istorii / D. L. Desiatov // Istorii ta pravoznavstvo. – 2005. – No 14 (traven). – S. 6–8.
  5. Dribnytsia V. O. Elektronnyi pidruchnyk – suchasnyi zasib navchannia / V. O. Dribnytsia // Istorii Ukrainy. – 2004. – No 14. – S. 11–13.
  6. Dribnytsia V. O. Avtorske video Dribnytsi V. O. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/channel/UCnQcPgeC-ldTmPc8alOTNhQ>
  7. Yesina O. H Elektronnyi pidruchnyk, yak zasib pidvyshchennia yakosti osvity [Elektronnyi resurs] / O. H. Yesina, L. M. Linhur. – Rezhym dostupu: <http://dspace.oneu.edu.ua/>
  8. Zadorozhna L. V. Metodyka vykorystannia istorychnykh dokumentiv na urokakh istoriyi Ukrainy v zahal'noosvitniy shkoli : avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. k. p. n. / L. V. Zadorozhna. – K., 2005. – 27 s.
  9. Kalachova L. V. Rozrobka ta stvorennia elektronnoho pidruchnyka [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.youtube.com/watch?v=j4uUbOXM_00
  10. Kraskovska I. I. Suchasni osvitni tekhnolohii navchannia. Typy ta vydy urokv, metody yikh vyboru / I. I. Kraskovska. – Chernihiv : NMTs PTO v Chernihivskii obl., 2010. – 40 s.
  11. Ladychenko T. V. Elektronnyi pedahohichniy prohramnyi zasibvistorii – novyi krok v ovolodinni navchalnym materialom / Istorii v shkolakh Ukrainy. – 2005. – No 4. – S. 35–36.
  12. Lytvyn A. V. Elektronni navchalni posibnyky i pidruchnyky dlja PTNZ [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_23/Elektronni_navchalni_posibnuku_i_pidrucnuku_dla_PTNZ.pdf
  13. Polianskyi P. B. Pro perevahy i vrazlyvi mistsia elektronnykh pidruchnykiv // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. prats / [red.kol. ; holov. red. V. M. Madzihon]. – K. : 2010. – Vyp. No 1 (10). – S. 15–30.
  14. Pometun O. I. Metodyka navchannia istorii v shkoli / O. I. Pometun, H. O. Freiman. – K. : Heneza, 2006. – 328 s.
  15. Prohrama MON Ukrainy “Istorii Ukrainy. Vsesvitnia istorii, 5–12 kl.” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://history.vn.ua/school.html>
  16. Shevljakova-Borzenko I. L. Teoretiko-metodologicheskie osnovy razrabotki elektronnoho uchebnika-navigatora dlja shkol Respubliki Belarus' / I. L. Shevljakova-Borzenko, I. N. Vasil'eva // Problemi suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. prac' / [red. kol.; golov. red. O. M. Topuzov]. – K. : Pedagogichna dumka, 2015. – Vip. 15. – Ch. 2. – S. 351–367.

Черняк А. А.

ЭЛЕКТРОННОЕ УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ ПО ИСТОРИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье проанализировано теорию и практику создания и использования электронного учебного пособия по истории в общеобразовательных учебных заведениях, освещены подходы к классификации электронных учебных пособий, обоснована целесообразность их использования в системе современного школьного образования, раскрыты учебно-методические требования к электронным учебникам, предназначенным школьникам. Очерчены перспективы дальнейшего совершенствования электронных учебных пособий для преподавания истории в школе.

Ключевые слова: наглядное пособие; учебное пособие; электронный учебник; учебный процесс; разработка учебников; электронный учебник по истории.

Cherniak O.

ELECTRONIC GUIDE ON THE HISTORY: DEVELOPMENT PROSPECTS

Change in teaching methodic is a necessary step in the strategic path of our country into the European community.

The article analyzes the theory and practice of creating and using an electronic guide on history in secondary schools, describes approaches to classification of electronic textbooks, the expediency of their use in modern school education, revealed teaching requirements for electronic textbooks intended for students, prospects of further improvement and development of electronic aids for the teaching of history in schools. The article gives an analysis of online resources and publications on the development of electronic visual guides and use them for teaching students, it also summarizes the development of the leading researchers on the topic, given comparative characterization.

The main objective of the article is to report to public pedagogical benefits of using electronic educational manuals and the need for creative collaboration of technically educated professionals, researchers and history teachers with practical creation of electronic textbooks.

Implementation of the educational process in history lessons, under multilateral principles, systematic, focused approach requires new solutions. Frequently technical and computer knowledge of students is ahead of the existing teacher's knowledge. To keep up with progress and to be interesting to the younger generation, the teacher should use new methods. One of these solutions is the use of electronic visual guide. Learning and fixing of educational material in such form as an electronic visual aid could open new horizons for teachers, because it allows to provide information in several ways.

The article describes the situation with the use of electronic textbooks in the study course of history in schools at the moment, the experience of using them in the past and prospects for the future.

Keywords: visualized handbook, guidebook, e-textbook, educational process, creation of textbooks, electronic textbook on History

УДК 373.167.1

КОМПЛЕКСНАЯ ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНИКА ДЛЯ ШКОЛ: ПОДХОДЫ, КОМПОНЕНТЫ, КРИТЕРИИ

И. Л. Шевлякова-Борзенко,

кандидат филологических наук, доцент,

Научно-методическое учреждение

“Национальный институт образования”

Министерства образования Республики Беларусь

Оценка качества электронного учебника является важным этапом его разработки. Эта комплексная процедура предполагает согласованное использование критериального и экспертного подходов. Она включает психолого-педагогическую, дизайн-эргономическую, технико-технологическую, здоровьесберегающую составляющие. В ходе экспертизы электронного учебника следует учитывать как общие принципы оценки качества современных учебных изданий с электронным компонентом, так и специфику обучения конкретному учебному предмету. Следует принимать во внимание “подвижность” экспертного инструментария: это обусловлено развитием информационных технологий и появлением новых решений в сфере ресурсного обеспечения школы, а также динамикой, которая определяет специфику и векторы развития современного образовательного пространства.

Ключевые слова: электронный учебник; комплексная оценка качества; критерии; психолого-педагогическая экспертиза; педагогический дизайн.

Постановка проблемы. В Республике Беларусь экспертная оценка качества учебных изданий, предназначенных для использования в образовательном процессе учреждений общего среднего образования, является обязательной и носит комплексный характер.